

RAVIMIAMET

Hr Tõnis Mölder
Sotsiaalkomisjon
Riigikogu
Lossi plats 1a
15165 TALLINN

17.02.2020 nr JUR-9/594

Ravimiamet Eesti Apteekide Ühenduse ettepanekute mõjudest

Austatud härra Tõnis Mölder

Eesti Apteekide Ühendus (EAÜ) on apteegireformiga seoses esitanud riigikogu sotsiaalkomisjonile 5.11.2019 ja 26.11.2019 lahendused, mis nende sõnul aitaksid vältida ravimite kättesaadavuse kriisi, ületada proviisorikonna sees tekkinud lõhe ning taastada töörahu, et igal juhul oleks kaitstud patsientide õigused ja tagatud ravimite kättesaadavus. Ettepanekus öeldakse ka, et lahendus võimaldab apteegireformiga jätkata.

Ravimiamet analüüsis EAÜ ettepanekuid, nende tähendust ja mõju ning seda, kuidas need võimaldaksid ettepanekus väljaöeldud eesmärkideni viia.

15.02.2020 seisuga on üle Eesti 308 apteeki, mis ei vasta tegevusloa omandinõuetele (62%) ning valdav osa nendest apteekidest - 241 (72%) paiknevad suurtes linnades. Suuremates linnades apteegiteenuse kättesaadavusele ohtu ei esine ka pärast mittevastavate apteekide sulgemist. Apteegiteenuse osutamise asukoht võib muutuda, kuid vahemaad apteegini ei saa linnades olema sellised, mida saaks käsitleda ravimite kättesaadavuse kriisina. Tähelepanu tuleb pöörata ennekõike 35 asustusüksusele, kus tänase seisuga on apteegi jätkamine pärast 01.04.2020 ebaselge.

Ettepanekuga kaasnevate mõjude hindamisel selgub, et eesmärk on kindlustada hulгимүүjate turuosa sellisena, nagu ta täna on ning lisaks võimaldada tulevikus hulгимүүjate turuosa nii hulgi- kui ka jaemүүgiturul laiendada.

Näiteks soovitakse tänaste omanike õiguste säilitamist, mis ühtlasi „külmutaks“ ka tänaste proviisoromanike apteekide arvu, kuna hulгимүүjad, omades apteeke tulusatel äripindadel, saaksid õiguse sinna edasi jääda. See omakorda ei soosi uute proviisorapteekide teket, sest uusi apteeke juurde teha ei ole majanduslikult mõttekas - linnades on apteeke palju ja tulusamad asukohad on võetud (proviisoritel puudub juurdepääs rendilepingutele). Sisuliselt on võimalik tulevikus uute proviisoromandis olevate apteekide avamine üksnes hulгимүүjatega seotud frantsiisilepingutega või hulгимүүja osalusega. Ettepanekud on vastuolus apteegireformi eesmärgiga vähendada hulгимүүjate mõju apteegiturul.

Täpsemalt EAÜ pakutud lahendustest ja Ravimiameti hinnangust neile alljärgnevalt.

EAÜ LAHENDUSED ja RAVIMIAMETI HINNANG.

I. Apteegireform jätkub. Alates märtsist 2015 apteegiturule tulijatele kehtivad proviisoromandi nõuded ja see kehtib kõigi tulevaste apteekide kohta. Erandina säilib õigus pidada olemasolevaid apteekke apteegiturul omanikel, kes olid turul juba enne omandipiirangute jõustumist.

Sisuliselt jääb kehtima praegune olukord ning omandisuhete korrastamine hulгимүүjate mõju vähendamise kaudu apteekides ja proviisoromandile üleminek jääb kättesaamatuks. Hulгимүүjad võiksid ka edaspidi omada apteekke. Ettepanek jätab näilise võimaluse uute apteekide loomiseks üksnes proviisoritel, kuid sisuliselt on tulusaimad kohad juba hõivatud hulгимүүjatele kuuluvate kettide poolt, st sisuliselt on turg jaotatud ja nii peaks ettepaneku kohaselt ka jääma. Hulгимүүjatel on jätkuvalt võimalus korraldada apteegituru tegevust ja suurendada apteekide sõltuvust neist.

II. Kohalikes omavalitsustes jääb sellise lahenduse puhul alles võimalus taotleda riigilt apteegi avamist piirkonnas, kus teenus ei ole kättesaadav.

Apteegi avamise taotlemise võimalus on kohalikel omavalitsustel olnud alates 20.03.2015. Kuni tänaseni seda kasutatud ei ole. Eestis praktiliselt puuduvad sellised kohad, kus apteegiteenuse osutamise kohustus saaks olla võimalik. Seega ei ole sätestatud meede oma eesmärgi saavutanud ja kaheldav on selle kasutamine ka tulevikus.

III. Loobuda piirangust, et proviisoromandi nõudele vastava apteegi vähemusosanik (sh proviisorist vähemusosanik) ei tohiks üle 4000 elanikuga linnas olla osanik rohkem kui 4 apteegis. Ka ravimite hulгимүүjad võivad olla vähemusosanikeks ehk finantsinvestoriteks uutes (proviisor)apteekides.

Kehtiva seaduse kohaselt on piiratud proviisoromandis olevate apteekide ketistamist (kehtiva regulatsiooni kohaselt tohib olla kuni 4 apteeki, enam kui 4000 elanikuga linnades. Arvuline piirang kehtib ka apteegi vähemusosanikele). EAÜ ettepanek võimaldaks proviisoromandi nõudele vastavatel apteegi tegevusloa omajatel luua jaemüügikette.

Kui praegu võib hulгимүүja moodustada turundusketi vaid läbi frantsiisilepingute ja kaubamärgi kasutamise lepingute omamata valitsevat mõju apteegi üle (õigust sekkuda proviisorapteegi majanduslikkesse valikutesse ja kasutada või käsutada proviisoromandis oleva apteegi vara), siis ettepaneku kohaselt tohiks ta seda teha ka läbi omandisuhte (vähemusosaluse) – hulгимүүja saaks olla vähemusosanikuks proviisoromandis olevas äriühingus ja seda piiramata arvul. Esitatud ettepanek on vastuolus kompromissettepaneku eesmärgiga, mille kohaselt soovitakse vältida olemasolevate apteekide kadumist pärast 01.04.2020. Samas ettepanekus esitatud lahendused on suunatud hoopis apteekide juurde tegemise võimaldamisele (mitte säilitamisele, vaid apteekide piiramatule loomisele).

IV. Haruapteekide osas reform toimub. Haruapteekide ümberkujundamise võimalus – kõigil üle 4000 elanikuga linnades tegutsevatel apteegiomanikel on õigus neile kuuluvad haruapteegid üldapteegiks ümber kujundada (st taotleda vana üldapteegi tegevusloa muutmist, tegevusloalt jäetaks välja haruapteek ning uue üldapteegi tegevusloa väljaandmist). Linnas asuva haruapteegi üldapteegiks ümberkujundamine on lubatud ainult samas asukohas.

Ettepaneku kohaselt soovitakse suuremates linnades, kus apteekide on niigi piisavalt, säilitada haruapteegid (haruapteekide ümberkorraldamine üldapteekideks). Ettepanek ei lahenda probleeme maal, vaid tihendab konkurentsi linnades veelgi.

Ettepanekuid tervikuna vaadates võimaldab hulгимүүjaga seotud, ümberkujundatud haruapteekide tegutsemiskohta muuta piiranguteta. Täna on haruapteekide põhiapteegiks ümber kujundada saanud vaid proviisoromanikud.

KOKKUVÕTE

1. Esitatud ettepaneku sisuks on tänastele omanikele turuolukorra säilitamine, hulгимүүjatele uute apteekide loomise võimaldamine ning hulгимүүja mõju võimaldamine apteekides.
2. Kuigi ettepaneku kohaselt minnakse proviisoromandireformiga edasi, jääb meie hinnangul proviisoromandi saavutamine üksnes teoreetiliseks ja näiliseks.
3. Ettepanekud võimaldavad omandi nõuetele mittevastavatel apteekidel saada juurde täiendavaid õigusi avada haruapteekide alla 4000 elanikuga linnades (näiteks Tõrva, Põltsamaa, Lihula, Kallaste, Võhma, Püssi, Antsla Haabneeme, Laagri, Saku jms) ja maal. Alates kehtiva seaduse jõustumisest on seda tohtinud teha vaid proviisoromandis olevad apteegid. Riigikohtu 29. mai 2018 aastal tehtud otsuse kohaselt kahjustaks selline tegevus aga proviisoromandis olevate apteekide toimetulekut.
4. Tänapäevaste hulгимүүjatega seotud apteekidele soovitakse täiendavalt õigust avada internetiapteekide. Praegu saavad internetiapteekide luua üksnes proviisoromandis olevad apteegid.
5. Soovitakse haruapteekide osas õigust neid ümber kujundada põhiapteekideks ja võimaldada tegutsemiskoha muutmist asustusüksuse piires. Riigikohtu 29. mai 2018 aastal tehtud otsuse kohaselt on tegutsemiskoha muutmine võimalik juhtudel, kui ei esine negatiivset mõju proviisoromandis olevale apteegile. Ettepanekute kohaselt seda enam järgima ei pea.
6. Ettepaneku kohaselt on võimalik hulгимүүjatel oma seotuse kaudu jaemüügi turuosa suurendada, sealjuures arvestamata negatiivset mõju proviisoromandis olevatele apteekidele.
7. Ettepaneku kohaselt ei piirata uute apteekide loomist. Apteekide kontsentreeritus suureneb suuremates asustusüksustes, mis omakorda mõjutab negatiivselt maal apteekide loomist ja maal olemasolevate apteekide säilimist. Jätkub võimalus mõjutada turunduskettidesse mittekuuluvate apteekide tegevust (lahkuma või liituma turundusketiga).
8. Apteekide arvu suurenemisega kestab jätkuvalt ja suureneb surve ravimite juurdehindluse tõstmiseks, mis teeb ravimi hinna kallimaks.

Täpsustame varasemat EAÜ ettepanekut kokkuvõttes, et pärast selle esitamist on allolevad teemad leidnud kajastamist eelnõus 118SE ning on detsembris 2019 Riigikogu poolt välja hääletatud (hulgimüüja võimaliku mõju kaotamine apteegiteenuse osutamise üle; proviisoromandi nõude kaotamine; hulgimüüjaga seotud ettevõtjate tegevuse laiendamine; apteekide loomise võimaldamine hulgimüügi tegevusloa omajatele ja haruapteekide tegevuse jätkamine, välja arvatud Tallinn, Tartu, Narva, Pärnu ja Kohtla-Järve).

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kristin Raudsepp
Peadirektor